

UKININKAS

tautiškas žmonių laikraštis
išeina kas mėnuo vieną kartą.

Turinys:

Liaudinė mokykla Suvalkų rėdyboj. *J. Aitis.*

Ant kelio pagundų (eilės) *Tiloikas.*

Motera užsilikimas. *Bijunas.*

Sūdiev Tėvynei ir tėvams. *Žemaitė.*

Ziurėk, Dieve, kiek mes kenčiam (eilės). *Sp-īs.*

Žinios: Iš Lietuvos. Lietuviai svetar. Visokios
žinios.

Lietuvos gluosnio skundas (eilės) *J. M-lė.*

Laiškas iš Žitomieriaus.

Laiškas į Red.

Atsakymai.

Prekė 10 kap.

Adresas: M. Saunus, Tilsit, Ostpreussen,
Fabrikstrasse No. 27.

„Ukininko“ pardavinėjimas

Ant metų su prisiuntimu „Ukininkas“ prekiuoja:

Prusuose (Vokietijoje) ir Austrijoje	2 markės
Anglijoje	3 šilingai.
Amerikoje	75 centai.
Lietuvoje (Maskolijoje) konverse	3 rubliai.

Prisiulyma.

Prisiulome skaitytojams perskaityti teipgi senesniųjų metų „Ukininką“, kur yra daug akvyų ir pamokinančių straipsnių. Ypatingai reikėtų susipažinti su senesniųjų metų „Uk-ko“ turiniu mūsų sandarbininkams, nes šiaip ima kiti rašyti ir galvoti apie tai, kas jau buvo senei parašyta ir išgalvota. Čion mes nurodysime bent svarbesnius straipsnius.

„Ukininkas“ 1902 m. Atsižvelgimas į pėjus metus. Kaip makedoniečiai kovojo už laisvę. Ginkime savo kūdikius ir tikėjimą. Kaip lenka gina savo tiesas. Valdžios spastai. Kaip irlandai gina savo tiesas. Politiskas lietuvių padėjimas. Kova lenkų mokintinių su rusifikacija. Apie spaudos leidimą. Keli žodžiai apie lietuvių ištiemimą. Kur dingsta mūsų mokesčiai. Apie vaikų mokinimą. Dvasiškijs ir svietiška valdžia. Maskoliškos iškals ir jų reikalingumas. . .

„Ukininkas“ 1901 m. Kratos 1900 m Valdžia šventvagiška. Nauji metai, naujas šimtmetis — seni vargai, seni rupeščiai. Rupeščiai valdžios apie apsvietimą žmonių. Dėlei naštynių su žydais. Apie slapta vaikų mokinimą. „Tėvynės Sargas“ — kunigų sargas Ant kumpos liepos ir ožiai šokinėja. Kaip augina lietuvių gimnazijoje. Naujas caro ukasas apie pirkimą žemės Lietuvoj. Maskoliškų mokyklų veisimas. Šunystės valdžios tarnų. Motiejaus Valanciaus paminėjimas. Dėlei spaudos išgavimo. Vienybė — tai mūsų galybė. . .

„Ukininkas“ 1900 m. Atsižvelgimas į pėjus metus. Mūsų buvis. Kas lietuvis tolyn į kova. Kareivystė Maskolijoje. Mūsų kovai Ukininkų draugystės Belgijoje. Valdžia ir žmonės. Dar keli žodžiai apie valdžios geradėjystes. Galicijos liaudies universitetas. Persekiojimas laisvės žodžio, drangyčių ir susirinkimų. . . Bukime atsargus. Nepasitikėkime ant kitų. Nauja gadynė Lietuvos ukininkystėje. Kratos šių metų.

UKININKAS

tautiškas žmonių laikraštis

išeina kas mėnuo vieną kartą.

Vardan tautos labo, tiesos ir laisvės!

Liaudinė mokykla Suvalkų rėdyboj.

Prie kanceliarijos Varšavos general-gubernatorio yra sušaukta tam tikra komisija ištirimui ekonomiško stovio ukininkų Lenkų Karalystės ir peržiūrėjimui ir pertaisymui tiesų jau nebetinkančių dabartinėms gyvenimo sąlygoms. Ši komisija jau apdirbo projektą (užmanymą) įstatų liaudinėms mokykloms. Šis projektas sykiu su lenkais paliečia ir suvalkiečius. Užtat neprošali, manding, bus susipažinti nors paviršutiniai su dabartiniu mokyklų stoviu ir su projektuojamąja reforma (permaina).

Mokyklų įstatymai Suvalkų rėdyboj dabar daugiau-mažiau yra toki:*)

Valščius ar kaimas, norėdamas įsteigt mokyklą, turi pirma paskirt išteklių jos užlaikymui ir pranešt apie tai viršininkui mokslo direkcijos. Valdžia pati atidengia mokyklas. Užlaikymas mokyklos per metus prekuiuoja: dviejų kliasų 750 rub., vienos kliasos mieste 325 rub. Čia nesiskaito ruimas mokyklai ir gyvenimas mokintojui. Neturtingi valščiai gauna per 10 metų nuo valdžios pašalpą, bet ne daugiau, kaip pusę metinės išeigos. Pastatymui mokykloms namų valdžia duoda ant ilgo laiko paskoles. Valščiaus ir kaimo mokyklos pasilieka po užveizda Apšvietos Ministerio.

Programa liaudinių mokyklų yra tokia:

*) Suvalkų rėd., kaipo dalis Lenkų Karalystės, yra rėdoma ypatingomis tiesomis; dėlto ir mokyklų įstaiymai Suv. rėd. yra kitoki, negu kitose Lietuvos rėdybose.

Visose pradinėse miestų ir kaimų moksloinėse mokinama:

1. Tikėjimo dalykų — maldų katakizmų ir Švento Rašto (prigimtojų kalboj vietiniu gyventojų). 2. Skaityt ir rašyt maskoliškai. 3. Skaityt ir rašyt prigimtojų vietinių gyventojų kalboj su reikalingais priegtam paįškinimais. 4. Dailraščio toj pačioj kalboj. 5. Pamatinių aritmetikės dalykų, saikų, pinigų, vartojamų Maskolijoje ir Lenkijoje...

Išguldomoji kalba yra maskoliška, apart dalykų pažimėtų 1 ir 3 pp.“ (Svod Zokonov t. XI, § 3687.)

Čia atkreipia mus atydo du dalyku: budas įsteigimo mokyklų ir nepaprastas siaurumas jų programos. Dėl išaiškinimo šito kreipkimės prie pačio gyvenimo.

Visiems yra žinoma, kaip tankiai pavietų viršininkai ant valščiaus sueigų kalbina valščionis įsteigt mokyklą. Nežinąs galėtų pamislyt, koki geri tie mus viršininkai, kaip jie rupinas apie mūsų apšvietimą; bet ant laimės teip bemanančių jau nedaug pas mus terasi.

Tegul, vienas - kitas valščius duodasi prikalbint, įsteigia mokyklą ir ją užlaiko. Viršininkas direkcijos pasirupina tokiai mokyklai gerą mokintoją, tankiausia lietuvi, augintinį garsiosios Veiverių mokintojų seminarijos, kuri atsižymi tuo, juog tikriausius Lietuvos sunus perdirba į arčiausius maskolintojus savo brolių lietuvių. Valščionis rudenį suveda mokyklon savo vaikučius, vildamiesi, kad jie pramoks ant knygų skaityt.

Praslenka žiema, užstoja pavasaris. Kaimiečiui reikalingas piemenukas; jis atima savo vaiką iš mokyklos ir su nusistebėjimų pamato, kad jo vaikas per ištisą žiemą nė ant knygų skaityt neišmoko. Čia ne viens nuliudęs tėvas užklausia vaiko: „Ką-gi tu, vaikeli, veikei per visą žiemą“?

„Ugi ruskai mokinausi!“ — tankiausiai su pasididžiavimu atremia vaikezas (matyt, mokintojas, Veiveriuos išauklėtas, nesnaudė ir stengėsi įkrest vaikams į galvą savo „veiverinį“ mokslą).

Tėvai matydami, kad jų vaikas mokykloj „nieko gero“ neišmoko, tiktai „išdyko,“ antrą žiemą jau neleidžia jo mokyklon, bet stengias jį pats pramokyti kiek žino. Mokslas tokio vaiko tankiausia nesiekia toliau mokėjimo skaityt ant

maldaknygių, jeigu nepasitaiko apygardoj koks slaptas mokintojas, kurio dar pramokina lietuviškai rašyt ir rokuot. Ilgainiu patyrimo pamokinti mūsų valščiųionis pradeda suprast, kokia mokykla yra jiems reikalinga. Pasiulius viršininkui įsteigt maskolišką mokyklą, jie reikalauja lietuviškos.)*

Aišku, juog siekiu liaudinės mokyklos Lietuvoj yra ne pakėlimas apšvietimo, bet sumaskolinimas lietuvių. Užtat mūsų valščiųionis teip mažai prijaucia maskoliškai mokyklai. Suvalkų rėdyba pagal skaitlių mokyklų ir mokintinių užima paskutinę vietą Lenkų Karalystėj. Iš viso liaudinių mokyklų Suv. rėd. 1901 metuos buvo 153, tarp kurių — 88 mokyklos valščiaus, 65 — kaimo; jose mokinosė 8556 vaikai,**) t. y. 12,8% viso skaitliaus vaikų mokslo amžiaus (nuo 7 iki — 14 metų).

Stovis maskoliškos mokyklos visoj Lenkijoje, o ypatingai Suvalkų rėdyboj, yra labai blogas dėl augščiau minėtų priežasčių. užtat minėtoji komisija trokšdama „pakelt apšvietimą“ (suprask: greičiau sumaskolint) randa reikalingu padaugint skaitlių mokyklų; dėl to užmano:

1. leisti atidaryti mokyklas valščiams ir atskiroms ypatoms, bet pačiu atidarimu mokyklų tur užsiimt pati valdžia;
2. Liaudinės mokyklos tur but užlaikomos iš abelno išdo, o ne iš ypatingo (speciališko).
3. Programą išguldymo palik tą patį.

Matome, juog projektuojamoji reforma nežada mums nieko gero: po senovei išguldodomąja kalba lieka maskoliška, programas tas pats, tik norėdama padaugint mokyklų skaitlių, projektuoja užlaikyt jas iš abelno išdo, o ne iš ypatingo kaip ikišiol, tokiu budu nor prašalint įtekmę valščiaus dalyke įsteigimo mokyklos.

Dabar, man rodos, aišku, kaip mums prider sūtikt tą reformą, jeigu ją valdžia norėtų įvykdinti. J. Aitis.

*) v. „Išmintingi valščionis“ („Uk-ke“ № 10 p. m.)

*) „Głos“ 1902 m. № 34,

Ant kelio pagundų.

Jaunystės laikuose žadėjau
Tėvynei tarnaut visados;
Kovoti, kentėti ir mirti
Tad teikiaus dėl labo aš jos.

Bet buvo tarnaut jai nelengva,
Nes aštrus į garbę takai;
Praslinko darbetik viensmetas
Kaip virto juodi mūsų laikai!
Da sėdint ant suolo mokykloj,
Erškėčių dygius pajutau
Ir įžadus savo sulaužyt
Belinkstas nesyki buvau.

Bet laikas povaliai išblaškė
Tą audrą nuo mano galvos,
Ir vėla pradėjau aš dirbti
Tėvynei mielai ant naudos.
Bet rėdas man piktas neilgai
Tedavė darbuotis ramiai:
Pradėj' mane persekiot, spausti,
Kaip žmogžudį koki, ruščiai.

Jis, uždarbį mano išplėšęs,
Užsiundė žandarų gaujoms,
Visų aš apleistas, paniekīts
Paikuoliu išrodžiau minioms...
Piktasis, kaip draugas geriausias,

Į ausį pradėj man šnibždėt:
„Tie įžadai tavo — paikystė,
Paliauki tėvynę mylėt!

Buk ištikims carui galingam,
Buk įrankiu jamjam vienu;
Tad visoko pertekęs busi,
Naudokis, nebuk-gi paiku!“

Teip dvasią susilpusią mano
Piktasis vis gundė, vilioj'

Ir vaisiai nuodingi jo darbo,
Kaip dagis, širdyj išbujoj.'

Bet laimė... Neįveikė blogas!
Nuodai nepmarino širdies,
Širdies, kuri plakės, kentėjo
Dėl tavo, tėvyne, kloties!

Laike, kada skęsti pradėjau,
Kad širdį jau slėgė geismai,
Išvydau jaunų dienų draugą,
Kurį teipgi slėgė vargai.

Ir jį valdžia persekioj, spaudė
Ir baudė aštriau, neg mane;
Išblyškęs, suvargīts jis buvo,
Bet drąsiai žiūrėj' pirm savęs.

Nepaisė ant priešų, pavojaus,
Varydamas darbą galan;
Be pailsio šaukė jis brolius:
„Į kovą, ei, broliai, kovon!“

— Į kovą, ei, broliai, į kovą!
Tarytum igitls surikau,
Ir ištikims mūsų tėvynei,
Idėjai ir broliams likau.

Laiks bėgo. Neviėną kart aštrus
Erškėčiai da badė mane;
Nesyki da piktos pagundos
Viliojo iš kelio mane.

Bet veltui tos buvo pagundos;
Nerimo jos mano širdyj:
Teip tuls piktadėjas nerimsta
Šventoj ir doringoj šalyj.

Dabar, kada seną man galvą
Jau puošia kaip sniegas plaukai,
Širdyj, kada užduotį savo
Išpildžiau, ramu ir gerai!

Tilvikas.

7 Moterų užsilikimas.

Šiandien, tautiškam judėjimui kilant, yra atsilikęs nepastatytas ant tikro kelio svarbus tautiškas dalykas. Tuo svarbiausiu dalyku yra tas, kad Lietuvos merginos ir moters da skendi didžiausioje tamsybėje. O mes, Lietuvos vyrai, arba mažai, arba visai akių neatkreipėme ant jų. Nors šiandien turime keletą merginų, kurios prisideda nors kuo prie mūsų darbo, bet tai tiktai yra lašas jūrėse.

Kaip žinome, nuo moteriškių labai priguli jaunoji karta. Laimingas tas vaikas, kurio motina moka skaityti ant knygų, nes ir vaiką išmokinti gali „Pelėda — kaip sako patarlė — niekada neišperės lakštingalą“! Nuo gerų ir išmintingų moteriškių, gali užaugti ir geri, išmintingi vaikai.

Turtingesni ukininkai leidžia savo sunus į mokslus, iš kurių vieni tampa kunigais, kiti pabaigę augštesnius mokslus, turi gerą vietą ir uždarbį, ateina laikas apsivesti. bet ką jiems imti už moterį?.. Lietuvą tėvynę myli, prisipažįsta, kad lietuviui lenkė nepritinka už pačią, reikia jieskoti lietuvės, bet kur-gi ją rasti? — Berods lietuvaičių pilna Lietuva. Bet kas iš jų; jos moka tik barščius virti ir kiaulias šerti,.... tamsios, užaušusios, pilnos visokių prietarų, nedrąsios. Ot lenkės, tai rods merginos, tikros panaitės — ir meilesnės, ir gražesnės, ir švelnaus apsėjimo, moka ir kalbos, ir reikale laišką parašys, bepiga tokia vesti, kad ji tinka apšviestam žmogui. — Na ir veda; viens lenkė, o kiti ir gudę. Nors toki lietuviški vyrai ir nepasiduoda po moteriškės įtekme (bent retai teip dedasi), vaikus mokina lietuviškai ir terp savęs šnekasi lietuviškai, bet tokiai suaugusiai moteriškei sunku yra persilaužti ir kartais per visą gyvenimą neturi sąjausmo prie lietuvių tautos ir gyvena atžagariai.

Jeigu lietuvaite, nors ir iš žemiausio kilimo, skaitytų laikraščius ir geras knygeles, mokintųsi rašyti, iš pat mažų dienų lavintųsi, tada išdirbtų dirvą ateinančiam savo gyvenimui, pažintų daug nežinomų gražių daiktų, ypatingai savo tautą, savo padėjimą, žodžiu sakant, apsišviestų, užsidegtų krutinėje meilė tėvynės, meilė žmonių, meilė visko, kas yra verta mylėjimo. Nuo tokios lietuvaite gali vyriškis susilaukti geros ir išmintingos moteriškės, tokia bus maloni vyriškiui, išauklės

gražius vaikus, ir visa šeimyna bus laimingesnė. Tokios motinos auginti ir išmokinti vaikai, nors išmoks svetimas kalbas, nors iškeliaus į tolymus kraštus, nors turės didelius turtus, arba varguose skendės, niekada nepamirš savo prigimtos kalbos, nepaniekīs tėvynės, turės prisirišimą ir meilę prie tėvų...

Šiandien didesnė pusė yra tėvų ir motinų, ką tvirtina, kad merginoms nereikalingas esąs mokslas, nes girdi iš merginos nė kunigs busias, nė šaip koks mokslinčius; yra ir tokių tamsių motinų, kurios draudžia dukterims skaityt knygeles. svietiško turinio, rėkia, kad bereikalo laiką gaišinančios, kad jokios naudos iš to nesą ir tt.

Tula motina pasiskundžia kaimynui, kad jos dukteris visai mažai suverpusios.

— O ką jos veikė? Ak jų žiburys vakarais gana ilgai žibėdavo — užklausia kaimynas.

— Et, išsimislijo nė šį nė tą, brolis mokina rašyti, pratina skaityti visokias knygas ir popieras....

— O, beprotystė, o paikumas, ir tu motina esi, o duodi visiems brudams valią, o jie nė pats nesižino, ką bedarą Kam to reik, ar iš to duoną turės, ar raštininkės bus?

Tai, koks tamsumas!

Reikia lietuviatės šviesti, nes jos tai yra pamatas mūsų tautos, tai branduolys mūsų gyvasties, medis ateities, laisvės ir gerovės. Jeigu motinos supras vargingą savo tautos padėjimą, tada augindamos vaikus iškiepys jiems tą naują sėklą. O tada tarp mūsų žmonių išsiplėtos apšvietimas, laimė ir sutikimas, o tik tada sulauksime laimingos ateities, gerų mūsų darbo vaisių ir liuosybės, apie kurią mes šiandien teip tankiai svajojame.

Bijūnas.

Sudiev Tėvynei ir tėvams!

Praslinko kovas — šaltas ir sniegotas. Balandis laikėsi su mažomis oro atmainomis. Nors dienos kaskarts eina ilgyn, o naktis trumpyn, bet šilimos kaip nėra teip nėra. Pavasaris dar nė truputėlio savo kvapą nė savo linksmybės nerodo. Dienos nors ilgos ir giedros, saulelė augštyn iškilusi šviečia, bet šaltas šiaurys vėjas nedaleidžia žemelei

sušilti. Nors žieminis sniegas nuo žemės ir ledai nuo vandens jau nunyko, bet žemė pastyrusi ir sušalusi juoduoja, ant vandens kas rytą ledinė plutikė stingsta — tuomet tik sprogsta ir nyksta, kaip vanduo pavėjui ima vilnyti. Miškai nusiminę, suglaudę nuogas šakas, leidžia šaltiems vėjams švilpti. Laukai žaliuoja rugiu, džiaugiasi nusikratę storą plutą žieminio sniego, prasidžiugo nuplikę ir skaisčiai sužaliavo. Bet kas dieną pustomi žiaudraus vėjo, o kas naktį spaudžiami kietosios šalnos nusiminę emė ruduoti, blykšti ir retėti; kur molynai ir kalniukai, visur žemė giedravo, o kur smiltynai, mažne visiškai pabalo, nes vėjas smiltimis juos apipustė. Po pievas žolelės nėdrėsa nė galvos iškišti, vos tik parodo pakaušėlį, tuo šalna nugnyba.

Laikui atėjus, žmonės stvėrėsi už darbo po laukus: nėra ko belaukti; susijuose kailinius, susitraukę į kuprą, raudonomis nosimis, styrimo paskui žagrės. Kumelės teip pat susirietusios į kuprą, ausis suskliaudusios prieš vėją vos valioja ištempti vaga. Piemenėliai po krumus susikurę ugnele, aptupę ją kiutoja, o gyvulėliai pavėjui atsisukę, drebėdami juodą žemelę laižo. Visi nuliudę, visi nusiminę: tiek žmonės, tiek gyvuliai, vaikščioja galvas nuleidę, nes niekur ir nebuvo linksmybės.

Veversėlis pašokęs pavyturs, pavyturs ir vėl krinta ant žemės. Gegužė ir kiti paukšteliai, ką kitais metais šiokių laiku linksmiausiais balsais čiulbėjo. Šimet negirdėtinė balso. Nieks neragina artojų, nieks nelinksmina piemenėlių, tarytum koksai nusiminimas ar liudnumas prislėgė pasaule. Nieks niekur nedainuoja, nė mergaitės darželių taiso, nė rutelių sėja, nes žemė išdžiovėjusi, o nuo šalnų suskeldėjusi. Visi išsižioję laukia lytaus ir šilimos.

Maži vaikai pagaliaus, teip ištroškę lauko per žiemą, išsisėdėję, vos ispinda pavasario saulelė, sniegas nubėga, — vaikai beveizint išsipildavo ant pamato; bet šimet nespėjo iškišti nosį iš trobos, tuo atgal traukiasi į vidų, kaip vėžiai į urvą. Todėl ir sodžiuose tyku, tarytum šluote kas nušlavė po kiemelius ir aplink trobas.

Grimzeliuose pas Urbelį troba sena, bet aplopyta: naujas stogas ir nauji langai, nors sienos susmegusios į žemę,

vis tik išrodo dar nieko. Klételė ir-gi pasverta, sodnelis išgrėbstyta, kiemelis nušluotas, darželis pataisytas, kerčioje rasodninkas, šiaudais užklotas. Darželyje, nė kiemelyje niekur nėjokios išdygusios žolelės, nė sodnelyje nė vieno lapelio, visur tuščia, visur kiaurai permatoma. Saltas vėjas tiesiai dumia į trobos duris, turbūt žmonės bijojo ir galvas iškišti, nes lauke išrodo tarytum butų po marų meto.

Viduje tris moteriškos tyloms darbavosi: viena sena. surukusi ir sulinkusi, tarytum sunkia našta prislėgta, atsistojusi prie stalo drobės ritinį matavo; dvi jaunos, matyti jos dukteris: viena verpė, antroji audeklą metė; visos nuliudusios, akis raudonos, rodos, by užverktos.

— Kad suspėtumėte dar imti ir pasiuti! — tarė senikė į vyresniąją Onę, metančią audimą: — bereikalo užsitęsei su tais mastuvais . .

— Bene jis dėvės mūsų pasiutas — bambėjo Onė: — pustynė tik drobės . . . dar kas — žin kuomet paleis

— Vis-tik kuomet norint turės paleisti — tarė Veronė, keldamos nuo ratelio: — pasiutos neprapuls Ar jau, mama, sukirpai bent vienas? bučiau besiuvanti! . . .

— Šit jam trejas sudėjau. Nežinau, kiek dar išeis — tarė senikė.

— Dar ir tos trejos paliks ant niekų — murmėjo Onė. — Kaip reiks tėvui dėvėti, bus karpymas kol patrumpis Nepasius jam pati?! kad nevedęs butų! dabar turi kam aprupinti O čia vis tik taiso viską vienam sukišti.

— Ko tu čia bambi, kaip ubags kruopus pabėręs? — atšovė Veronė: nenori siuti. žinokis, pasiusiu aš ir viena Vedęs ar nevedęs, vistik mūsų brolis turime pasirupinti

— Palukėk — tarė motina į Onę — kaip tu kurią dieną turėsi savo vaikus, išmanysi širdies skausmą, jeigu pamatysi kurį nelaimėje Pagatava bučiau paskutinį kasnį, arba paskutinius marškinius nuo nugaros nusivilkti ir atiduoti, by tik nors trupinėli jam pagerinti. Per dvejus metus — šnekėjo per ašaras — suviršumi

bunant kalėjime galėjo ir utėlės suėsti, arba badu nustipti

— O pati, ką turėjo lakstyti po miestus, ar negalėjo privežėti vyro? būtų pavalgydinusi ir apdarą sutaisiusi — šnekėjo Onė: dabar, kur giltinė nešiojo kur lakstė?

— Lakstė turbūt nebereikalo — atšovė Veronė: — už tai diena po dienos ir žada paleisti gal tai per jos lakstymą?!

— Nereikėtų nė jokio lakstymo, nė to kalėjimo nebūtų matęs, kad būtų buvęs kaip žmogus — bambėjo Onė. — Kiek daktarų ramiai sau gyvena ir amžių baigia, nieks prie jų nekabinėjasi o jis, visur tik prasikišęs Pats sau taisė nelaimę o mums vis nepakelti, viską jam vienam sukišti!!

— Ne jis vienas kenčia — verkšleno motina: — tur but anie, žino, ką darą męs jų nepamokšim

— Kaip męs galim jį mokinti — tarė Veronė: — mums tik reikia nuo jo mokintis mylėti neišaimingus dar šiandien tebeverkia neturtėliai, kuriuos dykai gydė

— Dykai gydė, teisybė o pats ką iš to turi? — atšovė Onė.

Besišnekant moteriškoms įėjo į vidų tėvas, tvirtas dar senis, gerai jau pražilęs, bet dar raudonas, truputį į kuprą sulinkęs. Naginėmis apsiavęs, su kailiniais, diržu susijuosęs.

— O! tata, jau parėjo — sušuko Veronė ir su lygi tais žodiais visos rankas nuleidusios žingeidžiai žiūrėjo į tėvą. Senis lazdele pastatė, kepurę nusimovė, tylomis atsisėdo prie stalo galo, rankomis galvą pasirėmęs atsidukėjo.

— Meldžiamasis, ką begirdėjai? — paklausė motina.

— Geru žinių parnešiau! Nedėlioje išves Jonuką kažikur, dar už Cibrijos — drebančiu balsu tarė senis.

— A Jezau! į kokį nepasvietį — sušuko motina — Ar nepaleis nė biskį namon?

— Sielskoje sako, kad nepaleis, bet tikrai niekas nežino, tik žino, kur nusudytas... tiek męs jo ir bematysim.....

Motina ėmė verkti. Veronė pasišokus klausė:

— Ar, tata, nežinai, ant kiek laiko nusudijo? — Sakė, rodos, kad ant penkerių metų, sako, tokia tolybė, kol nueis, mažne metai išeis!...

— Tata, sakai nebematysim jo... penkeri metai, sveiki busim, netruks prabėgti... vis tik jeigu negeriau, tai nebus blogiau, ne kaip apkalime.....

— Jūs jauni, tėvas ir-gi tvirtesnis už mane. O aš nebesulauksiu jo pareinant — verkė motina. — Važiukime ant nedėlios į Mintaują..... jeigu paleis nors ant kelių dienų, parsivešime... o jei ne, nors atsisveikinti paskutinį kartelį.....

— Važiuoti, važiuoti. o kame tas pašaras dabar? — dejavo senis; namie ir šiaudų pakrantę arkliai gal pakvankuoti, o kelyje vis tik reikia gerai pašerti. Avižų — kaip tik sėklai....

— Kaip norint! Kaip norint. tatulėli, važiuokim! — meldė verkdama motina — gal paskutinį kartelį, nors peržegnoti...

— Visą amžių tu ji žegnojai, o nieko gero neišžegnojai..... o aš už sykio sakiau: kad neėjo į kunigus, išeis ant nieko..... ir įvyko mano žodis...

— Tatulėl! kokia ant nieko? — užsišoko Veronė: — jug kiekvienas žmogus juo yra geresnis, juo daugiaus turi nukentėti.....

— Jis, sakai, kenčia už gerumą, o už ką męs per jį? Motina dėl jo ašarose savo išsiplaukytų, o mano skolos užtrauktos per jo mokslą nemaž nemažinas, dar beveik didinasi.... Šit ir džiaugsmas iš gero žmogaus, nuo tavo betariant.... O kunigu budamas pinigų butų beturįs ir skolas išmokėjęs.....

— Teisybė. tata sako — pritarė Onė: vis tik ant jo, viską sukrovė ant jo. Kaip čia reikalingai painiojosi, kad į kalėjimą įlindo!.....

— Bene iš savo noro, arba iš savo valios įlindo? — verkšleno motina: — ne jo panosyje bestovinėčius sukemša maskoliai. . .

— Viena sykį pamokytam reikėjo buti gudresniam, arba atsargesniam — šnekėjo tėvas: pas tave visi kalti, jis vienas nekaltas! . . . teip jau išpat mažo tu jį užstoji. . . . Ar aš nesakiau: neleiskim į mokslą, neleiskim, te gano kiaules — bent užaugęs darbininkas būtų buvęs. . . . užsistatei mokytį, išsimokė ant tavo gaido. . . . dabar turi už savą. . . .

— Bereikalo, tėtulėli, kremti mamatę — užsistojo Veronė — Nedorybė tu maskolių — kad anie nusprogtų! Kokia čia jo kaltė? Netokius, žmogžudžius, arklavagius, paleidžia.

— Kad nebūtų buvęs kaltas, nieks jo būtų ne- užkalbinęs — bambėjo Onė: kame Prusai, kame kokie raštai, kokios knygos, visiems bruko, visiems išguldinėjo.

— Teisybę Onė sako — pertraukė tėvas: su visokiais šlaitais, atskalunais, bedieviais, papukšt! pataukšt! ratatai! tararai! padarai! Nebėra Dievo, nereik bažnyčios, nė kunigo, nė spaviednės, nė pamokslų. . . . męs geriau žinome, geriau išmanome, visus pamokšime, visus peršauksime; visi blogi, męs vieni geri!! . . Tuo tarpu šmakšt į čypę! Be Pono Dievo nenuėisi toli ir nieko gero nepadarysi . . . Prasidėjo su velniais, velniu ir paliko!

— Ką besakysi daugiau! — verkė motina — kad tikras tėvas įmano prakeikti savo vaiką!

— Visi šaukia už bedievystę — užsišoko Veronė, o tie bedieviai patį didžiausį Pono Dievo prisakymą pildo: „Mylėk artimą savo, kaip pats save“!

— Mat ir tai kvailei jau apsuko galvą, — šokosi tėvas: geras mokslas ar kibs teip greitai, kaip blogas? . . . Kiaulių ganyti, paršeli, ne prisakymus išguldinėt. . . . Pasispaviedok iš tokios kalbos, pamatysi, ką išgirsi!

— Kam ant jo šaukiate bereikalo, kad jisai niekam nieko blogo nedaro . . . — murmėjo Veronė.

— Niekam nieko blogo?! o gyvenimą paskandino skoloje ir pats nuėjo šunims šėko piauti!.. — murmėjo Onė: visi ant sauso užgavėsime, kaip ištaksavos skolininkai Jis nieko nebepaspirs

— Kokio čia pasparo nuo jo benorėti? Kad tik kaip galėtum nuvažiuoti, dar jam nuvežti ko ant kelio, jeigu nepaleis nė pasitaisyti — garbstė motina: badėjo, badėjo apkaltas neprileido, kaip Judošiai — dabar kelionėje kas pakiš kąsnelį, kas priglaus galvelę?! — atsigrėžusi į senį: — Tetulėli! aš tavęs niekuomet nieko nebeprašysiu, tik dabar važiuokime jug žinai, kad ir tau širdis skausta, ir tu nori jį pamatyti...

— Ko čia, tata, taip prašydinis — pritarė Veronė: — įpilsime arkliaus abrakio, miltų, dar yra biskis dobilų, užteks pašaro, o aš už vežėją važiuosiu. . .

— Dar reik nubėgti su Antanais pašnekėti — tarė motina: turbūt ir Petronė norės nuvažiuoti, išsibaustumem visi podrauge.

— Buvo šiandien selskoje ir Antanas — tarė tėvas — sakė, jeigu mes važiuosime, gal ir anie arba susidėję, gal Petronę vieną išleistų Pats nenorėtų gaišti

— Kad koks žydas pasamdo, iš žagrės iškinkęs važiuoja — tarė Veronė — o kad su pačios broliu atsi-sveikinti, tai gaišti nenori! . . .

— Žydo neveža dykai! — atšovė Onė: o čia reikia dar išleisti ant kelio. O ką pridėsi nuvažiavęs?

— Gal Antanas daugiau turi pašaro? Kumelę pridėjus, gal mane nuvežtų — tarė motina.

— Je, bėda, ir aš noriu važiuoti! — atsiliepė Veronė: tetulėli! važiuokime, taisykimės!

— O, kaip jūs man kvaršinate galvą — dejavo tėvas: kaip užsimanys ko, nė su mietu neišmuši, nė su peiliu neišpiausi. . . .

Ir atsikėlęs išėjo pro duris. Motina su Verone šnekėjosi, ką įsidės ant kelio, ką nuveš Joneliui, nes jau buvo persitikrinusios, kad tėvas važiuos. Onė, žinoma, vis dar bambėjo.

*

*

*

Didžiausiame trobesyje, augštu zomatu apmurytame, gelžiais užkaustytais langais — mažas kambarėlis. Langelis jo mažiausis įdubęs storiausioje sienoje, dagi užkaustytas, vos tik praleidžia truputėlį šviesos, o saulės niekados. Keturios sienos plikos, storiausio muro, per kurias nėjoks balsas nepersimuša; grindis — akmeninės, drėgnos; zoslanas lentinis kerčioje su pluokštu šiaudų — lovos vietoje-gulykla. Vienoje sienoje tvirčiausios duris su milžiniškais uždarais. Tykumas neišpasakytas, net ausis cypia. Urbelių Jonukas, daktaras, toje cypėje užrakintas, kenčia jau antri metai. Jaunas, dar matyti tvirtas buvęs vyras, bet dabar labai suvytęs — akis įdubusios, veidas išblyškęs, nosis ištįsusi, kaktose rukšlės susimėčiusios, parudavusi barzda jam apžėlusi — kurioje pirm laiko sidabriniai plaukai švituliuoja. Rankos pajuodusios ir sudžiuvusios net kaulus ir gislas gali suskaityti. Drabužiai ant jo nugaros kaip ant gembės sukabinti. Cypėje turi jisai gražaus laiko: be jokio darbelio per dienų dienas Miegas nuo jo šalinasi; mažai teatskiria, kas diena o kas naktis; visokios mintis plaukte, plaukia jam per galvą. Visokie skausmai kas valanda varžo jam širdį. O, koks baisumas tokio gyvenimo! Buti gyvam, palaidotam, užrakintam, atskirtam nuo tėvų, genčių, draugų ir mylimųjų per tiek laiko! Laimė, kad dar protas jam nesusimaišė.

Tankiai jo ašaros maišėsi po kojų su akmenų rasa. Sienos savo tykumu slėgė jam gyvastį. Šimtą sykių bevelėtų numirti ir žemėje kirmyti, ne ko tokias kančias kentėti. Duris storiausios — nė su galva pramušti, nė nieko prisišaukti. Niekur pagelbos, niekur paguodos, nėjokios žinios nuo mylimųjų!

Jeigu kuomet suskambėjo raktai, sugirgždėjo baisus uždarai, vėrėsi duris, tai jau Jonukas iš kalno žinojo, juog jam reikės stoti baisios vyresnybės akyse, kuri be jokio pasigailėjimo kankis jį baisiausiais tardymais, užmetinės įvairius klausimus, painios sakinius, gaudys žodžius, kad tik galėtų išgauti nuo jo koki išdavimą, ar apskundimą savo draugų, ar pažįstamų. Turės kaip ugnies dabotis išsitarti panašų žodį, kurį galėtų

vyresnybė savaip išguldyti. Turės pakelti jų perveriančius žiurėjimus, išgirsti ironiškus sakinius, pasityčiojančius prižadus; išjuokimus ir paniekinimus nukentėti. Kol duris atsivėrė ir sargas apskelbė reikalą, Jonukas ant to viso galvoje prisirengė.

Dabar keletą dienų atgal gavo žinią, kad jau ji į pat gelmę, į pat kraštą Gudijos išvarys. Sėdi ant savo gulyklos, rankomis pasirėmęs galvą, per kurią mintis kaip jūros vilnis plaukia.

Stojasi jam akyse Grimzeliai, jų pievos, jų dirvos, kur mažas budamas su kitais vaikais bėginėjo, šokinėjo. Mato savo kiemelį nušluotą, po langais darželį, sulinkusią trobelę, kurioje tetulėliai gyvena. Kiekviena kertelė, kiekvienas daiktelis: lovelė, kurioje su broliuku dviese gulėjo, kedelė, kurioje su vaikais varžėsi, paveikslėlis, prieš kurį matušėlė poterėlius kalbino — viskas rodos, gyvai, stovi akyse.

Patvoriais — medeliai, po kuriuos laipiojo, sodnelyje — vaisiai, kuriuos pasislėpdamas skynė, — tarytum lapai jų prie pat ausų šnabžda... Rodos, girdi tetulėlių gincą: kaip tetušis nenori Jonuką mokslan leisti, pyksta, liepia kiaules ginti. Matušėlė piktuoju barasi ir gėruoju prašo verkdama, garbstydama, įkalbauja lakštuoja; kol tik tetušis neapsikęsdamas liepia kelionei taisyti...

Miestelyje mokslas, draugystės, užsiėmimai truputį užmaršina namus, bet parvažiaavęs ant vaišių Jonelis skuba kuogreičiausiai apibėgti, apžiūrėti visas kerteles, visus medelius, visas numylėtas vieteles; — rodos, kiekvienas pašalėlis, daiktelis, medelis šaukte šaukia, traukte traukia prie savęs. Atminė, kaip jam smagu buvo važiuojant namon ištolo išvysti dumus, paskui stogus savo sodžiaus; arčiau išskirti kiekvieną trobėsį, išgirsti šunų lojimą, gaidžio balsą, svirties girdždėsį; pasisukus į ulyčią išvysti pažįstamus veidus, kiemelyje pasveikinti laukiančią matušėlę ir patinkančias seses!...

Kaip jis tuomet visus begalo mylėjo ir dideliai mylimas buvo!...

Su Jonelio amžiumi augo sykiu ir jo ta meilė, juo ilgiaus mokėsi, juo didžiau ėmė mylėti savo tėvynę, savo gimtinę kraštą ir visus vargstančius jo gyventojus.

Pastojęs į augštesnį mokslą apsirinko daktarystę, manydamas, juog tuomi tapęs turės gerą progą neturtėlių šelpimui, suteikdamas jiems pagelbą ligose ir nesveikatoose. Per tai galės prisiartinti prie jų, šiek-tiek juos šviesti, duodamas geras patarmes ...

Atsiminė aiškiai, kiek tokių jo draugų buvo, su kurais nieko daugiau nesvajodavo, kaip tik apie pagerinimą buvio neturtėlių, vargstančių tėvynėje. Kokios geros mintys, kokie puikus užmanymai kilo jų galvose! Kaip karštai ir jausmingai pasakojo vienas kitam, kokiais keliais platinti apšvietimą, koku budu aiškinti jiems jų padėjimą, kaip nurodyti, kas juos skriaudžia, kas spaudžia, kaip išaiškinti, ko jiems truksta; nurodyti kelius, kaip gintis nuo skriaudikų, kaip pergalėti priešus, kaip jiems pagelbėti numesti jungą nuo sprando ir pančius nuo kojų. Tvirtai jie tikėjo, visas kliutis, pergalėsia, visus priešus kojomis sumisį ...

Minėjo, kaip jis su draugais širdingai prižadėjo vienybėje turėtis ir kiekvienam pavojuje viens kitam ranką paduoti — nors galvą ir gyvastį už teisybę padėti ...

Kur-gi dingo tie mano širdingieji? — dumojo Jonelis: vieną džiova numarino, kitą gudai nukankino, kitas iš savo noro Gudijon išsikraustė, o dar kitas čia pat savo makšną kemša — nė vieno nebeliko, išnyko visi, kaip žydo bitės! ...

Pabaigęs mokslą, apsigyveno mažame miestelyje. Kiek teko naujų pažinčių padaryti, kokių širdingų ir turtingų draugų atsirado!

Mylėjo mane, gyrė, įmanę, rodos, butų ant rankų nešioję, žadėjo už mane, jeigu prireiktų, visą savo turtą paaukauti Kame jie dabar? —

Vilkas vieną avį pagavo, kitos be atžvilgio išlakstė. — Nuo vargdienių kiek palaiminimų, kiek maldos girdėjau, kiekvienas iš jų žadėjo lygi amžiaus galo neužmiršti, nors į ugnį šokti arba vandenį plaukti, jeigu nelaimėn įkliučiau, pagaliau nors kraują pralieti ... Kame dabar tie visi prižadai? Vienas vienutėlis džiuva tiek laiko, be jokios žinios! ... Knygelės mano

išdalintos, laikraščiai paleisti, mano žodžiai jiems į ausis įkalti, ar padarė koki vaisių? Ar pažadino bent vieną protą, ar sukrutino širdį? ... Taisiau žemę, rinkau sėklą, sėjau kur pakliuk, neskirdamas dirvos! Žadėjau dygstančius degus auginti, brandinti, prakaitu savo ir krauju laistyti, jų vaisiais-gi penėti pavargėlius, savo brolius. Svajoju apie jų gerovę; svajonėmis ląksčiau padangėmis ... Šokosi priešai, kirto man sparnus, surišo rankas, supančiojo kojas, užvėrė veirmsėje atskirtą nuo gyvųjų, tikėdamos man smagenis išdžiovisią ... Bėrods, sumaišė ir sutrukdė mano darbą, bet protas sveikas tebėra: ... Jaučia mano širdis, kad tėvynė atgydama ir krutėdama atsibus ir nebeužmigs daugiau! ... Sutrukdė mane ... supainiojo mano brolių, nukankino dar keletą: penktą ir dešimtą pražudė, o bene valios išnaikinti šimtus ir tukstančius mūsų darbininkų? Kad vietoje vieno seno kelmo žels dešimtis atžalų, ar valios išskinti, ar valios išlaužti? ... Aš ryts po ryto jau išėsiu iš to urvo gyvas ... išvarys į koki nepasvietį, keletą metų nors nematysiu savo šalelės ... bent kvėpuosiu tuo pačiu oru, šildysiuos ant tos pačios saulelės ... vis tik busiu liusesnis, busiu laimingesnis ... Mano numylėtoji ką dabar beveikia? Netrukus, netrukus pasimatysiva ... Pulsiu, apkabisiu prie širdies priglausiu! Klausysiuos, klausysiuos, kokiais jausmais jos širdelė plaka? —

Sakrutėjo Jonelis, atsidukėjo ir toliau dumbojo.

Nuo pat pirmo jos pamatymo kaip ugnį mano krutinėje sukūrė ... baltais rubais, kaip angėlas, rožės, lelijos rankoje, mėlynos akelės žaibuojančios, balsas jos veria širdį. Išgirdęs iš jos lupų, juog tėvynėi truksta aukų, per aukas tikt gali ją gelbėti .. likau apkerėtas tokia jausminga širdimi! Ji mano idealas liko ... bėgau, vargau, plaukiau, kol savo idealą pasiekiau! Jau dabar laimingas, manau: keliausiva ranka į ranką, galva į galvą, darbuosivos, krutėsiva, plušėsiva: visus traukdami, žadindami, šviesdami, raštenybę platindami, laisvę skelbdami, laimę nešdami! Puikiausios dienos buvo mano amžiuje! Širdis plaka iš džiaugsmo, galva puikiasių svajonių kupina ... mylėti ir buti mylimas, viena dvasia

kvėpuoti, vienodus užmanymus pildyti lygi grabo lentos! Trenkė perkunas, apsiautė murai, uždužo duris, sučirškė jutryna, suskambėjo raktai... ir tyku, tyku nors pasiusk!

Matušėle, mano matušėle! kiek tu ašarėlių per tą laiką išliejai?! Turbut jose išvanotumei savo Jonelį? — Gal tu dar neturi žinios, juog išlįsiu dar iš grabo? Ar prijaucia tavo širdelė, juog netrukus, netrukus pasimatysime... Pulsiu, apkabisiu kojeles savo tetulėlių, nubučiuosiu, numyluosiu seseles... pamatysiu savo tėviškėlę, pasveikysiu kiekvieną kertelę, apžiūrėsiu kiekvieną pašalėlį, pasitvirtysiu ant tolesnio kelio. Nors toli, nors nepaprastas kraštas, svetimi žmonės, žiaurus oras... vis tik ne čia, vis tik ne čia!...

Apsidairė į sienas į duris.

Žmonės tiki į pragarą — dumojo — bijo pakliuti, bijo jo ir pamatyti... o aš kada jau pragare ir dar gyvas! — sako: velnių yra pragare; kodėl nė vienas pas mane neatsilankė? — Lanko sargai... bet gyvi žmonės ne dvasios, ne velniai...

Teip Jonelis dumojo, ir svajojo ir džiaugėsi. Nė miegas jam nebelindo; nežinojo, kas do laikas, diena ar naktis; laukė tik ir troškę tos valandos, kada saviškius išvys, kada atsikvėps skįstesniu oru.

*

*

*

Laukta besulaukta, išaušo jau nedėldienis, paskirtasis Jonelio išleidimui. Visa giminė: tėveliai abudu, Veronė ir Petronė su vyru atvažiavo. Kelyje užpuolė lytus, pristoję kumelės. Vos tik suspėjo atvažiuoti prieš pat aušrą. Visas miestas tebemiegta, — nēr kur dingti. Visi pavargę, be miego, šušalę, kuzda, dreba, širdis pati virpa. Patį ant vežimų susirietę kenčia.

Aušta dienele šalta ir miglota, saulelė išblyškusi tūkėdama pasiveizėjo ir vėl pasislėpė.

Miesto žmonės ėmė busti, kur-ne-kur langinyčias darinėjo, arba duris varstė.

Viena bobelė šliaužė bažnyčion linkui. Varpai sudejavo poteriams.

Mūsų pakeleiviai ėmė dairytis, bene galės gauti kame pasišildyti. Tėvas su Antanu pasiraizę nuėjo žiurėti, bene atidarė arbatinę. Moters ant vežimų žiovavo ir skepetomis dangstėsi. Vyrai kaip nuėjo ir prapuolė.

Saulelė jau iškilo, migla nukrito ar išnyko, nebeužstoja jos, šviečia aiškiai, bet vėjas šaltas pažemiais lakstydamas nublaško visą jos šilimą.

Mieste žmonės sujudo: vaikščioja, bėginėja viens kitą pralenkdami, į visas šalis skubėjo — vis su reikalais.

Ne vienas žydėlis bėgdamas pro šalį pakeleivių klausė: „ką turi parduoti?“

Žmonės iš kaimų pėsti ėmė rinktis į bažnyčią; jau keletas ir vežimų į pašventorį atvažiavo. O mūsų pakeleivių vyrų kaip nėra, taip nėra.

— Kažikur prapuolė tie valkatos — tarė motinėlė: šiandien nedėldienis, reikėtų būti bažnyčioje.

— Bažnyčią teberasime ir kitą tokią dieną — tarė Veronė.

Ir vėl visos snaudė.

Prabudo Petronė.

— Verike, Verikel! — šaukė — tu miegti gal kas ryšelius ištraukti.

— O ko tu snaudi? — klausė Veronė: ar aš viską ir dabosiu.

— Žiurėkite, ar viskas tebėra — tarė motinėlė, nepakeldama galvos.

— Kam būtų bobos, — sumigusios, kaip vištos, nė kumelėms šieno nepaduoda...

Ir ėmė vyrai aplink vežimus bruzdėti.

— Žadinkitės, lipkite laukan! — šaukė tėvas: — reikės eiti mums ant vakzalo...

— Męs jau ir kalėjime buvome! — pridurė Antanas.

— Kaip žaibas bobas užgavo; šokosi visos. Veronė iš vežimo iššokusi klausė:

— O ką girdėjota kalėjime.

— Girdėjome gerai, buk Jonuką stačiai iš kalėjimo į gelžkelį ir išgrus... bet turbūt meluoja — negal būti!..

— Ar su juomi šnekėjota?

— Kas ten prileis prie jo! — tarė Antanas: Vienam maskoliui ikišau grivina, tas pasakė, kad Urbelij daktarą nė žingsnio nepaleisia . . . po sargais išvešia . . .

— A Jėzau, Marija! — sudejavo motinėle — kaip žydai Poną Jėzų!

— Kur nebuk, ir bus čia teisybė! — pratarė Petronė; kaip gavo griveną byką bepliauzarojo; bene jis žino?

— Ką mums padarys, kad mes jį nutversime? Špyga maskoliams! Bene jis koks vagis? — atsiliepė Veronė.

— Už tai reikia anksčiau eiti, gal jį tuojau atvarys taisykitės! . . . O kur arklius paliksime — klausė tėvas.

— Reik važiuotiems nuvažiuoti — tarė Petronė: tiek turime ryšelių jam drabužių ir vakarčio; kas nunešios?

— Verčiau ten pat arklius pasišersime — pridurė Veronė.

— O kad šimts atimtų! kinkykis dabar, — dejavo Antanas.

Po valandos du vežimu po viens kitą trinkėjo per bruką vagzalo linkui. Kumelės paraišdamos, galvas nuleidusios, vos pasivilkė. Dvi moteriškos, jaunosios, pėsčios ėjo greta su vyrais, o senelė motinėle apsikrovusi ryšeliais sėdėjo viduryje vežimo.

Ant gelžkelio — ne kaip mieste. Mieste visur pilnai žmonių, visur krutėjimas, o čia tušti pašaliai. Kambariai didžiausieji, sušnekus skamba. Kada-ne-kada pereina koks maskolpalaikis.

Mūsų pakeleiviams pakyrėjo viduje sėdėti, buvo pavargę, snaudulys ėmė. Išėjo už durų į tą pusę, kur vagonai sustatyti stovėjo. Pasienyje prieš saulelę ant suoliuko susisėdė Petronė su matušėle, o Veronė iš vidaus visus ryšelius išnešiojusi sudėjo pagal šalį. Susirokavo, kad lauke geriau bus su Joneliu pašnekėti ir jeigu nepaleistų — viską jam atiduoti.

— Ar viskas yra? — klausė motinėle: kad tik ką neužmirstumėm jam atiduoti.

— Ryšelis su drabužiais, kitame mėsa ir suriai, lauknešėlis sviesto, — rokavo Petrone: aš šit dar įrišau pyrago, dešros . . . šit priegalvis, užklotė surišta pa-

klodėje dėl visako Greičiau — viską ir jį patį parsivešime . . .

— Ir nevažiuodamas su mumis, neišlėks teip greitai .

— Pamatysime, ar dideliai atsimainė.

— Penkis rublelius atsivežiau, reikės atiduoti
kažikur skarelėje kišau už ančio — atsiliepė matušėlė, įieškodama skarelės.

— Turės paleisti nors ant kelių dienų: jug neprapuls paviešės, pasitaisys ir išvažiuos!

— Man vis rodos, kad mes jį vešimės namo . . .

Teip motriškosios taisinėjosi pasišnekėdamos ir patsnausdamos. Vyrai pašaliais slankiojo, užsiversdami žiūrėjo į stogus, į vagonus, į vagzalo langus; rodė kas ant stalo stovi, kame žolės žydi. — Atbodo visas, pakyrėjo laukti; nežinojo, ko sulaukti.

Sutrubijo, subildėjo atėjo mašina; pakeleiviams atsirado, kur žiopsoti. Begalinė eilė vagonų, kaip tik akis užmato; visi vienodi — be langų, be durų, bilda, eina, duzgia už viens-kito, o visus veda garuodama, dušaudama mašina.

Truputį sustojo — tik šnypščia pailsus. Žmogus iš kažikur išsoko, įbėgo į vidų, tuojau atgal sugrižo, kits išlydėjo; kažiką maskoliškai pamarmėjo. Pirmasis atgal išsoko į mašiną, ta vėl pasijudino ir nutraukė į mišką.

Po valandos ėmė rasti daugiau žmonių, ėmė vaikščioti žandarai. Musų pakeleiviai vieno jų paklausė:

— Ar tamsta, poneli, nežinai ar išveš daktarą Urbelį?

— *Niet, niet, „neveš“ nikto . . . jasi sam nepojėdi.*

— Kad nieks neveš, jis pats nevažiuos! — džiaugėsi musų vyrai.

Vežimas ėmė tarškėti, privažiavo ponybės, pritvino daug svieto: žydų, žydelių su maišeliais, ryšeliais. Dėliojosi pasieniais ant lauko ir po vidų. Suskambino už durų skambalą, viduje sustojo žmonės pasienyje į eilę; toliau toks barzdyla iš vidaus atidarė langelį — žmonės pro tą langelį mokėjo pinigų, o gavo biliečiukus. Musų pakeleiviai iš šalies stebėjosi. Kitur svarstė daiktus,

krepšius, maišus; paskui prie kiekvieno lipino poperėlius. Atidarė duris, daiktus išmetė laukan, o kiti rituliais nuvežė toliau.

Vyrai mūsų į viską stebėjosi, o moteriškos dabijo savo ryšelius ir skepetus, nes žmonių nepažįstamų buvo daugybė, bijojo, kad kas ką nepavogtų.

Varpelis vėl suskambėjo; žandarai sušuko saugotis.

Tu, tu-tu-tu-tu! užvažiavo ir sustojo vagonai — puikus, blizga, su langas.

Kaip-gi nesujus žmonės, kaip skruzdėlės po lytaus, su visokiais ryšeliais, krepšeliais priešų priešais lakstyti! Vieni lipo laukan, kito lipo į vagonus. Šauksmas, blerbėjimas žydiškai, stumdymos, bildėsys. Mūsų pakeleiviams ir galvos sumišo; neįmano, nė kur, nė į ką žiurėti, truputį ir apie Jonelį primiršo; žiopso tik ir dairosi į visas šalis. — Čia boba su vaikais kraustos į vagoną, ten žydelka, tokia spitra, lipdama laukan nuvirto; ponios augštais nematytais bryliais, išsirėdžiusios vaikštinėja; kiti žmonės pro langus iš vagonų žiuri. Šit ir kunigas su ilgu suptonu vaikščioja.

Teip besižvalgant, tik dzingu, dzingu-dzingu, maskoliai su štikomis pro šalį eina. Petronė žvilgt — Jonelis tarpe! Gal būtų jo nepažinusi, nes buvo užsiauginęs didelę barzdą, bet jis pats, eidamas pro šalį, sušuko: — „Mamatė mano!“ — ištiesė rankas, norėjo priklaupti... Veronė puolė prie jo; bet maskoliai ją pastumė, o Jonelį nugrudo toliau. Motinėlė ir Petronė klupdamos puolė paskui, žmonės stumdosi, maišosi. Jos visos, ryšelius palikusios, bėga, skuba, šaukdamos.... Pamatė tik, kad lipdamas į vagoną dar atsiveizėjo, lipo, puolė ir jos paskui, bet maskolis nustumęs jas uždaužė duris....

Motinėlė pakrito ant žemės, per ašaras nieko nebe-matė, tik, girdėjo kad baisiai sušvilpė.... Mašina nudundėjo....

Žemaitė.

Žiurėk, Dieve, kiek męs kenčiam.

Gudai skelbia, kad krikščionis
 Kristaus mokslą seka,
 O pradarbės, nei purvynas,
 Iš širdies jų teka.
 Kristus aiškiai jug mokino
 Artimą mylėti —
 Guds mus skriaudžia, spaudžia, baudžia,
 Grasindams tylėti....
 Karšin tamsiam vargo junge,
 Pavydi liuosybės...
 Kaip man liudna; juog tėvynėj
 Nėr mokslo, šviesybės!...
 Spaudžia širdį, skauda galvą,
 Šaltis krečia kūną —
 Nežinau, ar melst man Dievą,
 Ar gal šaukt perkuną? —
 Kad užkiltų smarkios audros,
 Perkuns kryžiais pliektų,
 Rasi taurę mus nelaimių
 Šiaurėse išlietų.
 Žiurėk, Dieve, kiek męs kenčiam...
 Ar da tau n'užtenka?
 Mus nelaimės te šiaurėn link
 Ant žmogžudžių slenka,
 O perkunas tegul trenkia
 Didžioms baloms, tyrais,
 Tegul Lietuvą aplenkia
 Su dorais jos vyrais!...

Sp-s.

Žinios. Iš Lietuvos.

Nenor valdžios mokyklų. *Betygala* (Kauno pav.).
 Pasrėdnikas ir mokyklų inspektorius pereitą vasarą butinai
 norėjo įkalbėti Betygalos valščiui, kad prisiimtų pastatyti ir
 užlaikyti mokyklą Paliepių, Ilpižių ar kitoje kokioje kaimoje.

Vienok Betygališkiai neprisiėmė valdžios teikiamos malonės, — sakė užteksią jiems ir Betygališkės mokyklos. Nieko neveikus valdžia įkurė mokyklą savo kaštais burliokų kaimoje Šatkaimyje (Naukaimyje) ir iškėlė tenai Betygalos mokintoją. Iki šiolei toje mokykloje mokinasi vieni burliokiukai. Lietuviai žadą visai neleisti tenai savo vaikų. Ir labai gražiai padarytų, jei neleistų.

Ditkė.

Valščionių svaigulys. *Eiriogala* (Kauno pav.). Apie Eiriogalą žmonės labai mažai skaito lietuviškų knygų. Per tai Eiriogališkis žandaras mažai turi darbo šnipinėti. Pirm kokių trejų metų jis užsimanė kitių pelnytis. Atėjęs ant valščiaus sueigos ėmė įkalbinėti žmonėms, kad leistų jam jų vaikus, einančius į narodnąją, mokyti visokių muštrų kariumenėje mokinamų. Žmonėms tai patiko; kur-gi nepatiks: jų vaikai užaugę ir į karumenę arba „učėnės“ pakliuvę jau mokės visus muštrus ir nebeturės tokio vargo. Ir paskyrė jam iš „mirskųjų“ pinigų algos už tokį mokslą po 30 rublių ant mėnesio per apskritus metus. Neilgai trukus tą žandarą iškėlė kitur. Jo įpėdinis turi jau daugiau darbo gaudyti atsišaukimų lipintojus ir knygų skaitytojus ir negali užsiimti vaikų mokiniu. Taigi valščiaus gudruoliai tą darbą sukrovė ant „narodnosios“ mokintojo. Šis iš to labai džiaugiasi, nes dabar ima algos už paprastąjį vaikų mokymą po 20 rublių ant mėnesio, už mokymą muštro (kurio ir pats nemoka) po 30 rublių ir dar po 12 rublių ant mėnesio laikraščiams, išviso 62 rubliu ant mėnesio, arba 744 rublius ant metų.

Valščiaus uktverystė. *Eirolaga.* Šią vasarą naujasis staršina užsimanė pataisyti kanceliarijos trobą ir iškaulijo 600 rublių, tuč tarpu darbo padaryta nedaugiau kaip ant 60 rublių, o likusius suėmė raštininkas, davęs staršinai kelis rublius tylimųjų.

Rudenį žandaras užsimanė prašyti valščiaus, kad jam duotų butą, malkas ir žibalą. Mat jam neužtenka tų 15 rub. algos, ką gauna nuo valščiaus. Daugumas vyrų, staršinos Dubieškos (Silvestravičios) raginami, jau norėjo dar pridėti žandarui iš mirskųjų kelioliką rublių ant mėnesio, bet atsirado tarpe jų vienas, kaip kiti sako, „piemu“, kurs pareikalavo staršinos su raštininku, kad perskaitytų cirkuliara, kiek privalo valščius mokėti žandarui. Kada perskaitė ir viską apiprekiavo,

pasirodė, kad žandaras jau dabar gauna 28 rublius per metus viršaus, negu reikalaujama pagal cirkuliarą. Taigi to vaikino kurstomi vyrai ėmė ir netik nepridėjo žandarui algos, bet dar sumažino 28 rubliais per metus.

Apskritai pasakius mūsų staršina yra žmogus lėtas ir geras, bet kvailas ir per savo kvailumą daug kenkia visam valščiui.

Piemenukas.

Spektaklis. *Joniškė. Šiaulių pav.* Pernai vasarą apie Joniškę buvo spektaklis; pasisekė labai gerai; niekas nesitikėjo, kad taip pasisektų. Užmanymas kilo iš tarpo sodiečių.

Pavasari pradėjo kalbėti, kad norėtų komediją lošti, bet patis nežinojo kaip; buvo išrinkta komedija, „valščiaus sudas“ Žemaitės, bet paskui permainė ant komedijos „Neatmezgamas mazgas“ Petliuko.

Lošėjai beveik visi buvo iš žmonių, ir jie loše su tokiu atjautimu to dalyko, kad ir dabar dar negalima užmiršti.

Buvo dainos chorališkos iš moteriškų ir vyriškų balsų; labai gražiai dainavo; prie tokio dainavimo galėjai paleisti sparnus svajonės. Labai gražius balsus turi mergaitės, taip gi ir vyrai; o juos išmokino dainuoti A. V., — garbė jam!

Ant rytojaus po spektaklio atvažiavo uriaadninkas, bet nieko neberado.

Ta pačią dieną asesorius šaukė žmones į Joniškę ir klausinėjo, kas ten buvo, bet visi vienu balsu pasakė, kad buvę užprašyti ant alaus ir įdrožę (igėrę) užsimanę komediją lošti, žinoma, be repeticijos.

Neapsiėjo ir be šnipukų, kurie atėjo su tokia drąsa ir klausė: „kur čia galima bilietus nusipirkti ant to perstatymo?“ Bet šeimininkas išgirdęs kalbant apie bilietus pradėjo aštriu balsu klausinėti: „kas čia reikalauja bilietų? Nėjokių bilietų čionai nėra! Pas mane svečiai suprašyti; o kas neprašytas, tai prašau išeiti.“ Iš piktumo sugniaužę gniužtį pamojavo į mūsų pusę ir pasakė: „na, išvirsim jums košės šį pat vakarą!“

Į savaitę po tyrinėjimų buvo atlaidai bažnytėlėj — Joniškės filioj, tai jaunuomenė susimetusi ir vėl lošė. Visiems labai patiko spektaklis.

Pas mus juda, taigi einame augštyn su savo judėjimu. Ačiū Dievui.

Kvaila.

Vaščionis, apsižiurėkit! Naumieščio pav. *Tamošbudžio* (paprastai — Karšrudės) valščiaus raštinyčia buvo iki šiam laikui kaime Katiniškės (*Tamošbudžio*) Tai valščionims pasirodė, kad toj vietoj negerai, delto kad krašte valščiaus, ir pradėjo jie reikalaut, kad perkeltų į kitą vietą. Tas užmanymas tęsėsi du metu, ir lapkričio mėn. 1902 metų *Tamošbudžio* raštinyčia tapo perkelta iš Katiniškės į *Jankus*, į busimą traktierinę.

Raštinyčia jau buvo supuvusi ir reikėjo statyt nauja. Dėlto vaitas *Marčinkevyčia* susaukė valščionis ir apsakė, kad valščiaus kasoje yra nuo visokių mokesčių likučių 500 rub.; prie to da turėsią valščionis sudėt po 7 kap. nuo margo. O dabar girdėjau, kad da pridėjo po 1 kap., taigi jau po 8 kap. nuo margo. Rundas už girę pridėda po 3 kap. nuo margo. *Tamošbudžio* valščių dirbamos žemės yra 18000 margų, taigi, rokuojant po 8 kap. ir da pridėjus tuos 500 rub., pastatymas kanceliarijos *tamošbudiečiams* atsieis 1940 rub. Kiek margų yra girios, nežinau. Medžius raštinyčiai davė „nadliesnas“ be licitacijos, palei pašacavojimą.

O medžių viršunes paskyrė ant užsimokėjimo darbininkams. Valsčionis! jūs gerai žiurėkit, kur, kiek, ir kam išmokės pinigų vaitas *Marčinkevyčia*.

M. Tinginys.

Parubežės sargai. *Vilkaviškio* pav. Apie 30 (beveik visi) parubežinių ukiniukų tarp *Naumieščio* ir *Kibartų* su pagelba gerų žmonių nusiuntė prašymą į ministerį finansų turbūt rugsėjo mėn. Prasyme ukininkai skundžia *Sakalupio kardono**) apicierį parubežinių kareivių už bereikalingą darymą daugelio kratų, už išmynimą javų ir pievų, už kareivių vagystes ir už kitas mazesnes skriaudas. Prašymą tą davė ministeriui dėlto, kad jau pirmiau keli ukininkai buvo padavę prašymą žemesneiškai valdžiai, bet nieko nelaimėjo.

Nepraėjus nė dviems mėnesiams atvažiavo iš *Vilniaus* į *Kybartus* pulkauninkas parubežinių kareivių tyrinėti. Prieš tyrinėjimą nėjokios sutarties ukininkai neturėjo ir umai sušaukti jie ant tyrinėjimo ne visi gerai atsakinėjo, nors tyrinėtojas ir elgėsi su ukininkais neblogai. Atsakymo ukininkai da negavo, bet galima tikėtis, kad tas išeis ant gero ukininkams; pats tyrinėtojas po tyrinėjimui vienam sakęs, kad ukininkai gali gerai įgriebt apicierių.

Klausutis.

*) *Namas*, kuriam gyvena parubežiniai kareiviai.

Krata. *Eiriogala* (Kauno pav.). Spalių mėnesį prieš pačią Rožancavą, buvo krata pas bajorą Dabkevičių. Darbutų okolicoje dėl atsišaukimų, kurie buvo prilipinti ir išmėtyti po Eirogalą per šv. Mykolo atlaidus. Bajorėlis policiją savo namuose pamatęs net išvirto nuo išgąščio (mat jis turi nuomari). Net mėšlus tvartuose išvertė, o nieko neradę grįžo namon, keikdami skundiką bajorą Mackevičių.

— Časas iš Palediškių kaimelės, kurs buvo suimtas dėl tu pačių atsišaukimų (buvo jau rašyta apie jį), jau paleistas. Paaikškėjo, kad jam pakišo kaimynas Dziegorius ir užvedė žandarą. *Pelėda.*

Lietuviai svetur.

Odesa. Čia skaitlius lietuvių vis auga. Kiek išviso yra dabar čion lietuvių, tikrai nežinome, bet apskritai galima skaityt apie 6 tukstančiai.

Daugumas atėjusių paeina iš Vilniaus ir Kauno rėdybų, suvalkiečių čia visai nedaug. Daugiausia yra iš Vilkmergės ir Zarasų pav. Kauno rėd. ir Trakų, Vilniaus, Lidos pav. Vilniaus rėd.

Diduma lietuvių - atėjusių gauna darba plytynčiose ir dirbtuvėse miesto pakraščiuose. Mokytesnieji užima vietas tarnų, pasiuntinių, pardavikų yvairiose kantorose, krautuvėse bankuose; šie pastarieji yra pusėtinai apmokami. Susirinkę šiek-tiek skatiko vieni grįžta į Lietuvą, kiti - gi atidaro čia - jau savo krautuves, aludes, prie kurių čionykščiai, kaip ir Amerikos lietuviai, tur ypatingą palinkimą. Tie, kurie jau gyvena čion nuo seniau, yra vedę lenkes, gudes, vokiетkas, ir užtat pasetinai ištautėjo. Teip-gi čia nestokuoja lietuvių-amatininkų: rubsiuvių kurpių, dailidžių. Skaitlius lietuvių teip-gi dauginasi, jos yra viliojamos čion gana didelemis algomis (suligintinai su algomis Lietuvoj).

Nors šėip lietuvių yra gan daug, bet lietuviškos inteligencijos (naujos pakraipos) veik visai nēr, jei neskaityt keleto, dar neseniai atvykusių iš Didžiosios Lietuvos.

Tie inteligentai - lietuviai, kurie atvyko čion pirm keliolikos, arba kelių dešimčių metų, kada dar mūsų tautiškas judėjimas pačioj Lietuvoj buvo menkas, netur jokio supratimo apie mūsų

tautiškus reikalus. Vieni iš jų jau sugudėjo, kiti - gi sulenkėjo, pas retą tik rusi tėvynės meilė.

Iki pereinamųjų metų tikėjimiški Odesos lietuvių reikalai buvo visai neaprupinti, nes jie neturėjo savo kunigo. Užtat dar 1901 metuose, suruošę tam tikrą prašymą, padavė jį atvykusiam Odeson vyskupui Tyraspolio dijacezijos, meldami, idant paskirtų čion kunigą - lietuvį, kuris galėtų sakyt pamokslus, atlikt išpažintį ir kitas bažnytines apeigas lietuviškoj kalboj. Vyskupas maloniai iš klausė meldimą ir neilgai trukus (1902 m. Sausį) paskyrė Odeson kunigą - lietuvį Baltramiejų Mikolajoną. Jis jau pasirodė geru žmogum, uoliu kunigu ir darbščiu tėvynainiu. Tokiu būdu rodės, juog tikėjimiški reikalai lietuvių jau užganėdinti, bet... kilo naujos painės: klebonas nenori leist sakyt lietuviškus pamokslus. Lietuviai išreiškė savo protestą klebonui, nusiuntę neseniai konsekruotam vyskupui Roppui (buvusiam Liepojaus klebonui skundą, reikalaudami išpildymo savo teisingo prašymo.

Vietiniai lietuviai, nusižiurę į Petrapiliečius užsimanę įsteigt ir čia „Lietuvišką draugystę savitarpinės pašalpos“. Surašę tam tikrus prašymus ir priėmę be jokios permainos istatus petrapiliškės draugystės, padavė vieną prašymą 16 gruodžio 1902 m. vietiniam „gradonačelninkui“, o kitą nusiuntę Ministrui Vidaus Dalykų.

Alfa.

Londonas. „Šlaminė“ parapija jau nuo tulo laiko pradėjo su savo ganytoju retkarčiais net susiremti. Du mėnesiu atgal kun. B. Šlamas „pavelijo“ savo parapijonams neprigulmingai nuo jo laikyti susirinkimą. Parapijonai tai išgirdę net nudžiugo. Kur-gi ir nesidžiaugt: per ištisus pusantro meto nedaleisdavo Šlamas ant savo susirinkimų netik kalbėt, bet nė išsižiot. „Šlaminiai“ „komitetai“ ko galo negavo be lakstydami pas spaustuvninką, ragindami, kad greičiau atspausdintų biles (užprašimus). „Biles“ atspaudino. Laukia visi susirinkimo.

Sakau „visi“, nes ant „bilių“ buvo paaiškinta, juog užprašo visus lietuvius be skirtumo nuomonių. Nepamenu dienos, bet tas atsitiko nedėdienyje, jeigu neklystu, tai pradžioj lapkričio. Susirinko dievuoti ir „bedieviai“, kaip tai tulus lietuvius Šlamas pravardžiuoja. Tvarkos ant susirinkimo nebuvo, nes

nebuvo kam ją vesti. Kalbėjo kas norėjo. p. J. Levinksas nurodė „šlaminiams“ jų klaidas, taigi spangą išsitikėjimą kunigui ir velijo jiems sugrįžti prie nuo seniau užvestos tvarkos.

Nieko vienok iš to neišėjo, kadangi nė viens neatsirado, kas senovinį surėdimą supranta, t. y. įstatymus „Parapijos Draugystės Šv. Petro“, apie kuriuos jau nuo 1901 m. galima buvo rasti visuose lietuviškuose laikraščiuose. Užmanymą p. Levinskio atmetę rinko Komitetą. V. Gribas liko išrinktas prezidentu. Ant šito susirinkimo p. K. Tumasa perstatė susirinksiems dokumentus pirkimo bažnyčios. Kadangi tie dokumentai buvo rašyti angliškai, tai komitetas parsikvietė p. J. Oleką, idant jisai juos perskaitytų ir lievuistiškai paaiškintų, kas juose yra. Perskaityte perskaitė, bet išaikinti, kas juose yra, negalėjo, nes nemoka užtektinai lietuviškai. Apsimė tą atlikti kun. Šlamo nepeskiriams draugas p. Šulca (žmonės jį vadina Šlamo „švogeriu.“) Kadangi p. Šulca neužtektinai supranta angliškus išsireiškimus, o ypač juridiskus, ir priegtam labai stena ir mikčioja šnekėdamas, tai, žinoma, išaiškinti kas juose yra, nepasisėkė: mikčiojo mikčiojo, ir nuėjo sau. Teip tai užsibaigė „šlaminis“ liuosas susirinkimas.

Čia vienok turiu priminti, juog kiekvienas apšviestėsnis lietuvis, kuris šiek-tiek angliškai supranta, aiškiai girdėjo, kaip tas tarp Šlamo ir pardaviku namo padarytas kontraktas skambėjo. Aiškiai ten pasakyta, juog įmokėta 125 svarai sterlingų ir kad skolos yra 600 svarų suviršum; procentasgi už tą skolą yra penktas, tai-gi apie 30 svarų ant metų. Kun. Šlamo įplaukimai ant bažnyčios nupirkimo rodo, juog jam pasisėkė ant to dalyko net 840 svarų surinkti. Kur-gi likusieji pinigai dingo?!

Sekanti nedėldienį po minėto susirinkimo Šlamos naujojo Komiteto nepriėmė, išvijo iš zakrastijos. Bet vėliau už savaitės ar dviejų susitaikė, bet reikalavo, kad pinigai, kokie įplaukia, būtų jam įteikti...

Nedėlioj prieš adventus parapijonai parengė balių. Baliaus nors ir ne kasžin kaip švariai tapo atliktas, bet pelno buvo 17 svarų su viršum. Šitų pinigų jau nedavė Komitetas Šlamui, o įdėjo į banką.

Už tai dar ir šiandien ant Komiteto siunta ir net iškeliaut ketinas, jeigu jam neatiduotų pinigų. Tuli, girdėjau, velija jam laimingos kelionės.

Augšlaitis.

Visokios žinios.

Kuratorijos Maskolijoje. Veisimas arbatnamių tai darbas t. v. kuratorių, kurios buk norinčios atpratyt žmones nuo girtuokliavimo.

1900 m. buvo iš viso 52 kuratorijos: 45 gubernijinės ir 7 didelių miestų. Ant visų kuratorių 1900 m. valdžia išleido apie 3 mil. rublių vidutiniškai po 50 200 rublių ant kiekvienos.

Kiek ima valdonai algos ant dienos?

Turkijos sultonas	ant dienos gauna	40 000	rublių
Maskolijos caras	" " "	30 137	"
Austrijos cecorius	" " "	25 000	"
Germanijos kaizeris	" " "	20 000	"
Italijos karalius	" " "	16 000	"
Belgijos karalius	" " "	4 000	"
Prancuzijos prezidentas	" " "	1 200	"
Amerikos Suvienitų Valstijų prezid.	" " "	350	"

Artojo vaikas.

Lietuvos Gluosnių skundas.

1. Visą amžį išstovėjom
Tokių priešų neturėjom,
Kad su šoblėms. — o tu Dieve, —
Skustų, luptų musų zievė!...

2. Galas svieto jau atėjo!...
Raudonsiuliai atpyškėjo,
Ir kaip ims „litowcus“ keikti!...
Žiurim, ką jie nor čia veikti?

3. Tuo iš ratų išsiritu,
(„Jopkė“ iš dantų nekrito!)...
Ir kaip ims mums šoną skusti!...
Ak, ir kas gal to ne justi!?

Pasakojimas senio Gluosnio.

1. Amžį pakelėj' gyvenęs,
Gluosnių tėvas aš pasenęs,
Tų stebuklų negirdėjau,
Ką ši metą paregėjau.

2. Tykią naktį vaikinukas, —
Įbuksvot's lyg vokietukas, —
Mą prie šono priselino —
Balta pleistrą prilipino...

3. Mat aš senis, jau pabuves;
Aš ligustas, jau išpuves; —
Šon's skylėtas, sopulingas,
Tai-gi pleistrų reikalingas.

4. Meiliai žiuriu į vaikiną.
Jis man pleistrą prilipino, —
Lyg koks daktars — lygin. taiso,
Ir.. ant pelno net nepaiso!

5. Greitai bruzgiai tą padarė:
„Te sau žmones skaito!“ — tarė
Ir nubėgo sau į šalį —
Kur? — tik Dievs žinoti gali.

6. Pleistrą ant žaizdos aš gavęs,
Apie save teip dumojau,
Juog dykai žmonėms tarnavęs
Užmokestį bet dastojau!...

7. Visą amžį aš žmogeliui
Tamsią naktį rodžiau kelią,
Kad važiuodams nepaklystų,
Ar į grabę neįslystų

8. Aš visų esu globėju.
Ir kiekvienas mane randa:
Nuo lytaus, nuo šalto vėjo.
Piemens vis už manęs lenda;

9. Kas gal viską išrokuoti,
Kokią žmogui duodu naudą
O jis vietoj' alga duoti
Visados man darė skriaudą.

10. Teip dykai žmonėms tarnavęs,
Svietą jau apleist rengiuosi;
Tik tą pleistrą nuo jų gavęs,
Aš stebiuosi ir džiaugiuosi... .

11. Bet saulutė vos pabudo —
— Ugi... Ak tu miel's brolyti!...
Visos bėdos man suj.do!...
Oi... nestengsiu apsaityti! —

12. Atvažiavo apšarvuoti
Baisūs ponai... net brantuoti!
Raudonsiuliai juos vadina, —
Jie man viską pagadino!

13. Keikdami jie sau širdingai
Draskė pleistrą negailingai
O su juo, — atleisk jiems Dieve! —
Lupo draskė mano žievę!

14. Krapštė, drožė, skuto, kirto, —
Kaip jiems šoblės neišvirtu! —
O „litowcus“ keikt neliovė:
„Jopkes“ ant jų maute movė!...

15. Nors rengiuosi jau aš miiti,
Bet labai gėdžiu datirti:
Kam jie lietuvius teip keikia
Už pleistrus, ką gluosniams teikia?

J. M-lė.

Laiškas iš Žitomieriaus.

Senuose laikuose nuo Gedimino gynėsi, užsirakinę Žitomieriaus pilyj' gudų diduomenė, kuri, kaip žinoma, po ilgo gynimosi, pakliuvo į rankas galingo Lietuvos vado... Šioje - gi gadynėje, Žitomierius skaitos provincijališku miestu ir tur gyventojų apie 75 tūkst, kurie susideda daugiausiai iš gudų ir lenkų; paskui eina: žydai, čekai vokiečiai, lietuviai ir t. t. Iš prastų žmonių, kaip tai darbininkai ir amatninkai, tai daugiausiai — žydai, čekai gudai ir, teip vadinami malorosai, arba kazokai.

Šitie malorosai kalba saviškai; jų kalba maišyta su kalba lenkiška ir gudiška. Jų dainose minavojasi Ukraina, tai yra jų šalies vardas, ir, kaip jie kitąsyk su lenkais plovės už laisvę

tikybės ir savo tautos. Ir da iki šiam laikui terp jų gyvuoja gentiška piktybė ir nepykanta: lenkus kitaip ir nevadina, kaip „*Panki Liaški*“, ir jų labai nekenčia. Gera ir naudinga būtų mums lietuviams eiti jų pėdoms kas – link nekenčimo lenkystės. (? *Red.*)...

Pas malorosus buva teatrai su dainomis, kur drąsiai primena maskoliams savo tautą:*) Tikri malorosai nekenčia ir gudų ir vadina juos „*moskat*“ arba „*kaciap*“. O maskoliai malorosus skaito už muzikus ir vadina „*chochlais*“, teip, kaip ir ponai – lenkai skaito lietuvių už *chlopus*...

Žitomieriuje lietuvių labai mažas skaitlius; užima jie vietas nepaskutines: tarnauja daugiau vaistinyčiose ir dirbtuvėse. Yra 2 ar 3 gydytojai, potam eina kunigija. Apygardoje Zitomieriaus, kaip girdėjau, yra apie 4 šeimos lietuvių, kurie užsiima uke, bet apie jų padėjimą ir apsėjimą da negaliu pasižinoti. Iš miestinių lietuvių, kaip žinau, yra daug išgamų ir sulenkėjusių, už kuriuos nieks neduotų nė dytlekio. Nekurie nors ir moka saviškai kalbėti, bet nenori ir jeigu užmeni jiems apie lietuvišką tautą tai apsimeta nežina, kad yra šioje pasaulyje koki ten lietuviai, ir sako, kad šitokios tautos nežinoję ir nežina. O jeigu pasakai: „kvailys“ arba „išgama“, tai gerai supranta!...

Teipo-gi netruksta čion ir tikrųjų lietuvių, kurie, kaip girdėjau, užsiima lietuviškais dalykais, nors neteko man šito matyti, tik žinau, kad lietuviškai kalbėti nesigėdi. Teko girdėti, kaip šnekėjo vienam susėjime lietuviškai, tarp daug klausančių lenkų. Teko teipogi susipažinti su keliais kunigais-lietuviais, tai man anie suvis nepatiko, nes daugiau prisikabinę prie lenkystės... vienu žodžiu sakant: „lenkpalaikiai“, arba kaip „Apžvalga“ vadindavo: „lenkpasturgaliai“; nesakau — „išgamos“, nes da lietuviškai moka ir kada nenor, kad kas suprastų – tarp savęs jie kalba lietuviškai. O kaip kas užklausia, kaip šneka, tai atsako, kad „hebrajiškai arba greikiškai“, o kad būtų Lietuvoje, tai sakytų, kad „mės — lenkai, gimę pačioje Varšavoje!“...
Skeveldra.

*) Maskolių valdžia visokiais būdais malorosus nor paversti į maskolius; valdžia jiems nedaleidžia spaudinti jų kalboje laikraščių ir knygų ir šiaip visai spaudžia. Malorosai nor atsiskirti nuo Maskolijos ir numesti nuo savęs valdžios jungą.

Laiškas į Red.

Garbingas Redaktoriau! Gromatų skardynėj Tamsta atsišauki prie manęs, kad aš prisiųsčiau daugiau žinių ir kad aš pridurčiau savo antrašą. Kas link žinių, tai aš nežinau, begu jos tiks, nes Jūs mano korespondencijas peikiate, kad per ilgos (dabar ne, bet pirmiau, kada rašydavau po kitais slaptvardžiais.) Jūs mano korespondencijas „iškošdavot“ ir iš ilgumo ir turinio, kadangi buvusios „per aštrios!“ Nežinau, jeigu jau „Varpe“, „Uk.“ negalima bus talpinti korespondencijų, nors ir aštriai, bet teisingai kritikuojančių darbus siurbikų vargdienių kraujo (nors jie būtų ir po kunigišku ploščium), tai jau męs vargšai Lietuviai neturim savo laikraščių, kuriuose galėtumėm išlieti ir pranešti svietui savo skriaudas!... Kaip „Varpe“ buvo užmanymas, regis Pilkio, kad netalpint raštų aštrai kritikuojančių kunigas „Varpe“ „Uk. ir Nauj.“ Klausimas: kur-gi anie talpint? (buvo užm. nymas kad tik „Nauj.“ tokių raštų ne talpint. Red.) *Kregždunaitis.*

Atsakymai.

Irš. „Lietuvos lenkai“ tinka.

Geruliui. „Sena ir naujas metas“ atėjo per vėlai. — Rašykite arba ant vienos pusės lapo, arba skyrium kiekvieną raštelį, nes papuodant į spaudą reik paskirstyti raštai sulys jų turinio

Liepukui. Dvi dalis „Vakaro valandėlė“ ir kt. gavome. Peržiūrėsime.

Klausučiui. Reikėtų įvardyti pravardės tų dviejų kunigų, ką buvo užtikti nepadoriai su mergelėms besielgiant. Teipgi reikėtų įvardyti ir patį ukininką, kur buvo vestuvės. Talpinant-gi į laikraščius galima visų pravardžių neminėti, bet tik pirmasias litaras, šiaip puls šešėlis ant visų 8 kunigų. Be jokio abejojimo galima talpinti panašias žinias tik tuomet, jeigu jos yra rašytos mums žinomo, ištikimo korespondento.

Rinkite pasakas

padavimus, burtus, mįslės priežodžius, senovės dainos ir kt. ir siuskite ant adr.

Dr. Basanovicz à Varna, Bulgarie.

35 Naudingos ir smagios pasiskaityt knygelės.

1.	Naudingi skaitymai iš prigimties mokslo su daugelin paveikslėlių	30 kap.
2.	Iš kur akmenys ant mūsų laukų atsirado (su paveikslėliais)	20 "
3.	Saulės ir mėnesio aptemimai (su paveikslėliais)	20 "
4.	Pirmutinė pašalpa umai susirgus: teipogi gėralai alkoholin. ir taboka	15 "
5.	Kapai didžių kunigaikščių ir karalių Vilniuje	15 "
6.	Garo mašinos ir gelžkeliai (su paveikslėliais)	10 "
7.	Pamokinimas, kaip nuo pagedimo apsaugoti žmones, pagedusių šunų aprietus	6 "
8.	Džiova ir kaip nuo jos apsisaugoti	6 "
9.	Patarmės moterims, kurios nori but sveikos	10 "
10.	Trumpa šneka apie limpančias ligas ir kaip nuo anų atsiginti	10 "
11.	Tris pamokslai apie gospadorystę dėl gospadorių (sodiečių antra laida)	15 "
12.	Bulvių vaisinimas	15 "
13.	Žaibas ir griaustinis (su 21 paveikslėliu)	20 "
14.	Apie Joną Gutenbergą ir apie tai, kaip žmonės rašymo ir spaudos išsimokė (su 10 paveikslėliu)	20 "
15.	Kas tai yra dirbama žemė, kaip ji atsirado, kokie yra jos skyriai ir kaip anuos pažinti	15 "
16.	Epikteto aforizmai su pridėjimu keleto skyrių iš jo „Prunatavimų“	15 "
17.	Trumpa geometrija	50 "
18.	Ukiskos draugystės įvairiuose kraštuose	10 "
19.	Parinktos lietuviškos dainos pagal Antaną Juškevičių	6 "
20.	Kaip apsireiškia gyvastis žmogaus kune (su 35 paveikslėliais)	15 "
21.	Tekinimo amatas (su 47 paveiksl.)	15 "
22.	Avižų auginimas (su 8 paveiksl.)	10 "
23.	Vienas iš mūsų tur apsivesti	10 "
24.	Nekurie amatai (su 43 paveiksl.)	20 "
25.	Įrankis dėl pagerinimo ir sutaisymo šosiejinių ir paprastų kelm (su 40 paveiksl.)	15 "
26.	Gyvenimas šv. Kazimiero (su 3 paveiksl.)	10 "
27.	Givenimo džiaugsmas. Pagal Lebboką P. N. sutaisita	30 "
28.	Ką ir kaip nekurie amatininkai d.rba	20 "
29.	Trumpa visuotinė istorija. I dalis. Senovės istorija	20 "
30.	Savišelpystė	30 "
31.	Sofokles Antigona (tragedija). Vertė J. Š.	20 "
32.	Pirma pagelba nelaiminguose atsitikimuose	40 "

Adresas: M. Saunus, Tilsit, Ostpreussen,
Fabrikstrasse No. 27.

1. **Paginkštis. Bitės** Apie bičių gyvenimą (gražus prilyginimas prie žmonių gyvenimo) 1899. pp. 24 5 kap.
2. **Lazdynų Pelėda. Kas priešius?** Apysaka iš laiko atlinosavimo žmonių nuo baudžiavos ir lenkmečio 1900. pp. 32. 5 kap.
3. **Sventmikiš. Parmazonas arba balsumas Dievo rustybės.** Paveikslai iš gyvenimo dvasiškųjų. 1897. pp. 37 10 kap.
4. **Bitė Tėvas ir sunus.** Kaip tėvas ismokino sunų mylėt savo žemę ir savo tėvų palikimą 1900 m. pp. 23 5 kap.
5. **Dr. Baltušis. Vakarais Tilviko pirktelėje.** Kaip maskolių policija įieškojo lietuviškų raštų pas širšes. 1894. pp. 15 5 kap.
6. **Š-s. Maskolių valdžia ir žmonės.** Bažnyčios, seminarijos ir kunigai. Apšvietimas ir vaikų mokymas. Reikalai ekonomiškai. Cinoviniškai Valdžios politika. 1898. pp. 51 10 kap.
7. **Dokumentas apie lotyniškas litaras lietuviškoje literatūroje.** pp. 44 5 kap.
8. **Krumplių Jonas.** Apie neteisingą žemės padalinimą 1895. pp. 35 10 kap.
9. **Ar dabar yra baudžiava?** Apie šios gadynės baudžiavą ir žmonių prispaudimą. 1899. pp. 56 10 kap.
10. **Trusas ir kapitalas.** Trumpos žinios iš politiškos ekonomijos. Tavorai ir jų atsiradimas. Piningai ir prekė. Kapitalas ir procentas. Darbininkas kaip tavoras. Alga. Pasidalinimas turtų senovėje ir šiandien 1896 pp. 42 10 kap.
11. **Trumpa senovės lietuvių istorija.** 1892 pp. 56 10 kap.
12. **Mykolaitis. Mindaugis, didysis Lietuvos kunigaikštis.** Trumpas aprašymas jo gyvenimo ir darbų. 1899 pp. 58 5 kap.
13. **Jurgis Kastrijotas, išvaduotojas Albanijos.** 1894 pp. 13 5 kap.
14. **Žemaitė. Valčiaus sudas.** Komedijs vienoje veikmėje. 1900. pp. 40 10 kap.
15. **A. Mickevičius. Velinės Paveikslai iš gyvenimo kalnių,** suimtu laike pirmutinio lenkmečio. 1900 pp. 68. 15 kap.
16. **Trumpa istorija didžiosios prancūzų revoliucijos.** 10 kap.
17. **Parapija ir kunigas** 5 kap.
18. **L. P. Judošius.** 1902 pp. 11. 5 kap.
19. **Kaip prancūzai už laisvę kariavo** pp. 159 25 kap.
20. **Irš. Seno kareivio papasakojimas** 5 kap.
21. **Nežinomas Rykštės** 5 kap.

Pasarga. Išsirašant knygas reikia siusti drauge pinigų. Kaštai nusiuntimo knygų puola ant pirkikų. „Varpo ir Ukininko“ red. daug pigiau parduoda knygas agentams ir perkupčiams. Pinigai yra rokuojami taip 1 rublis = 2 markės = 2 šilingai = 50 centų = 2½ frankų.

Adresas: **M. Sannus. Tilsit, Fabrikstr. 27.**

Ostpreussen, Germania.

81. 827. 18

Atsakomasis redaktorius: J. Lapinas, Tilžėje

Spausdinta pas J. Senke, Tilžėje.